

Sisällys

KULTAKAUDEN KAHDET KASVOT 8

SUOMI SYNTYY TAITEISTA 11

Veturi ja Psykhe kohtaavat Kaivopuistossa 11
Koko programmi toimeen 13
Valtiovalta taiteen tukijana 19
Suomi kuuluu Eurooppaan 21
Karjalan ja erämaiden lumo 24
Taiteilija-avioliittoja ja kokonaisia klaaneja 26
Boheemielämää 27
Taide kääntyy sisäänpäin 30
Bobrikov yhdistää suomalaiset 33
Purkautuvat yhteydet ja kansanvaltainen taide 35

KUVATAIDE 37

Taiteilijan kutsumusammatti 37
Taide vangitsee todellisuuden 39
Tuomisia maailmalta 42
Taiteilijat ottavat vallan 46
Suomalaisuutta ammennetaan Karjalasta ja Kalevalasta 46
Taiteilijoiden korpivaellus 48
Symbolismin syleily 50
Tekniikka vie tekijää 54
Freskomaalaus palaa muotiin 56
Taiteen uudet etujoukot 57

ARKKITEHTUURI 61

Arkkitehdit tyyliä takomassa 61
Suomalainen tyyli 62
Jugend uudistaa rakennustaiteen 64
Koti taideteoksena 67
Käsityöläisyys kunniaan 69
Suurkaupungin vaatimukset 70

KIRJALLISUUS 73

Kun suomalaiset ryhtyivät lukemaan 73
Kirjailijat kiusanhenkinä 75

Kansa kirjoittaa omakuvaansa 77
Valtion syöttiläitä ja puoluekirjailijoita? 79
Irti realismin kahleista 82
Maailma kylässä 84

TEATTERI 89

1800-luvun massamedia 89
Näytelmäkirjailijat ajan hermolla 90
Primadonna ja diivoja tarvitaan 93
Teatterin uudistajat ja haastajat 96

SÄVELTAIDE 99

Suomalaiset soittajan opissa 99
Kalevalan maailma soi musiikissa 101
Laulu Suomesta 105
Musiikkiteatterin kukoistus 108
Taistelevat orkesterit 110
Masentavan mainio Sibelius 112
Musiikki itsenäistyy 114

100 KULTAKAUDEN TEOSTA 117

1. Johannes Takanen:
Aino (1876) ... 119
2. Albert Edelfelt:
Kuningatar Blanka (1877) ... 121
3. Kaarlo Kramsu:
Runoelmia (1878) ... 123
4. Gunnar Berndtson:
Taiteentuntijoita Louvressa (1879) ... 125
5. Pietari Päivärinta:
Elämän havainnoita (1880–1889) ... 126
6. Robert Kajanus:
Suomalainen rapsodia (1881) ... 129
7. Helene Schjerfbeck:
Tanssiaiskengät (1882) ... 130
8. Helena Westermarck:
Silittäjättäret (1883) ... 133
9. Juhani Aho:
Rautatie (1884) ... 134

10. Oskar Merikanto:
Kesäillan valssi (1884/1887/1895) ... 137
11. Victor Westerholm:
Eckerön postilaituri (1885) ... 138
12. Minna Canth:
Työmiehen vaimo (1885) ... 141
13. Maria Wiik:
Huono omatunto (1886) ... 143
14. Theodor Höjjer:
Ateneum (1887) ... 144
15. Oskar Merikanto:
Pai, pai paitaressu (1887) ... 147
16. Albert Edelfelt:
Luxembourgin puistossa (1887) ... 148
17. Helene Schjerfbeck:
Toipilas (1888) ... 150
18. Magnus Schjerfbeck ja Jac. Achrenberg:
Langinkosken keisarillinen kalastusmaja (1889) ... 152
19. Sebastian Gripenberg:
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (1890) ... 155
20. Teuvo Pakkala:
Vaaralla (1891) ... 157
21. Karl A. Tavaststjerna:
Hårda tider (1891) ... 158
22. Gustaf Nyström:
Säätytalo (1891) ... 160
23. Gustaf von Numers:
Elinan surma (1891) ... 162
24. Ellen Thesleff:
Thyra Elisabeth (1892) ... 165
25. Albert Edelfelt:
Porilaisten marssi (1892) ... 167
26. Elin Danielson:
Äiti (1893) ... 169
27. Arvid Järnefelt:
Isänmaa (1893) ... 170
28. Eero Järnefelt:
Raatajat rahanalaiset / Kaski (1893) ... 172
29. Suomi 19. vuosisadalla (1893) ... 174
30. Jean Sibelius:
Karelia-sarja (1893) ... 177
31. Juhani Aho:
Papin rouva (1893) ... 178
32. Walter Runeberg ja Johannes Takanen:
Aleksanteri II:n monumentti (1894) ... 181
33. Minna Canth:
Anna Liisa (1895) ... 183
34. Albert Edelfelt:
Nikolai II:n muotokuva (1896) ... 185
35. Jac. Ahrenberg:
Kajaanin kirkko (1896) ... 187
36. I. K. Inha:
Suomi kuvissa (1896) ... 188
37. Axel Gallén:
Lemminkäisen äiti (1897) ... 190
38. Louis Sparre ja A. W. Finch:
Iris Ab 1897–1902 ... 192
39. Venny Soldan-Brofeldt:
Heränneitä (1898) ... 194
40. Oskar Merikanto:
Pohjan neiti (1898/1908) ... 196
41. Albert Edelfelt:
Vänrikki Stoolin tarinoiden kuvitus (1898–1900) ... 199
42. Axel Gallén:
Kullervon kirous (1899) ... 201
43. Teuvo Pakkala:
Tukkijoella (1899) ... 203
44. Pekka Halonen:
Erämaa (1899) ... 205
45. Eero Järnefelt:
Syysmaisema Pielisjärveltä (1899) ... 206
46. Jean Sibelius:
Finlandia (1899/1900) ... 208
47. Herman Gesellius, Armas Lindgren ja Eliel Saarinen:
Suomen paviljonki Pariisin maailmannäyttelyssä (1900) ... 210
48. Axel Gallén:
Pariisin paviljongin Kalevala-freskot (1900) ... 213
49. Axel Gallén:
Liekki-ryijy (1900) ... 217
50. Hilda Flodin:
Pohjolan talon koristeet (1901) ... 219
51. Anni Swan:
Satuja (1901) ... 221
52. Karl Hård af Segerstad:
Uusmaalainen osakunta (1901) ... 223
53. Albert Edelfelt:
Aino Acktén muotokuva (1901) ... 225
54. Onni Törnqvist (Tarjanne):
Suomen Kansallisteatteri (1902) ... 226
55. Juho Rissanen:
Isän kuolema (1902) ... 228
56. Emil Wikström:
Elias Lönnrot (1902) ... 230

57. Axel Gallén ja Pekka Halonen:
Juséliuksen mausoleumin freskot (1902–1903) ... 232
 58. Eino Leino:
Helkavirsiä (1903) ... 236
 59. Herman Gesellius, Armas Lindgren ja
Eliel Saarinen:
Suur-Merijoen kartano (1903) ... 238
 60. Hugo Simberg:
Haavoittunut enkeli (1903) ... 240
 61. Onni Törnqvist (Tarjanne):
Takaharjun parantola (1903) ... 242
 62. Usko Nyström:
Imatran valtionhotelli 1903 ... 245
 63. Jean Sibelius:
Valse triste (1903/1904) ... 247
 64. Sigurd Frosterus ja Gustaf Strengell:
Tamminiemi (1904) ... 249
 65. Armas Järnefelt:
Berceuse (1904) ... 251
 66. Gustaf Nyström:
Turun taidemuseo (1904) ... 253
 67. Erkki Melartin:
Prinsessa Ruusunen (1904) ... 255
 68. Lars Sonck ja Valter Jung:
Privatbanken (Jugendsali) (1904) ... 257
 69. Jean Sibelius:
Viulukonsertto (1904/1905) ... 259
 70. Otto Manninen:
Säkeitä I (1905) ... 261
 71. Johannes Linnankoski:
Laulu tulipunaisesta kukasta (1905) ... 262
 72. Lars Sonck:
Eiran sairaala (1905) ... 264
 73. Joel Lehtonen:
Mataleena (1905) ... 266
 74. V. A. Koskenniemi:
Runoja (1906) ... 269
 75. Lars Sonck:
Tampereen tuomiokirkko (1907) ... 271
 76. Hugo Simberg ja Magnus Enckell:
Tampereen tuomiokirkon freskot (1904–1906) ... 271
 77. Pekka Halonen:
Työstä lähtö / Työstä paluu (1907) ... 275
 78. Maria Jotuni:
Rakkautta (1907) ... 276
 79. Wivi Lönn:
Tampereen paloasema (1908) ... 278
 80. Toivo Kuula:
Häämarssi (1908) ... 281
 81. Ville Vallgren:
Havis Amanda (1908) ... 283
 82. Karl Lindahl:
Kansantalo (1908) ... 285
 83. L. Onerva:
Mirdja (1908) ... 287
 84. Ilmari Kianto:
Punainen viiva (1909) ... 288
 85. Selim A. Lindqvist:
Suvilahden voimalaitos ja kaasulaitos (1909–1914) ... 290
 86. Maiju Lassila:
Tulitikkuja lainaamassa (1910) ... 292
 87. Herman Gesellius, Armas Lindgren ja
Eliel Saarinen:
Suomen Kansallismuseo (1910) ... 294
 88. Juhani Aho:
Juha (1911) ... 297
 89. Tyko Sallinen:
Pyykkärit (1911) ... 299
 90. Savonlinnan oopperajuhlat (1912) ... 300
 91. Selim Palmgren:
Virta / Pianokonsertto nro 2 (1912) ... 303
 92. Armas Lindgren ja Wivi Lönn:
Teatteri- ja konserttitalo Estonia, Tallinna (1913) ... 304
 93. Maria Jotuni:
Miehen kylkiluu (1914) ... 307
 94. Magnus Enckell:
Heräävä fauni (1914) ... 308
 95. Artturi Järviluoma:
Pohjalaisia (1914) ... 311
 96. Toivo Kuula:
Lampaanpolska (1915) ... 313
 97. Helene Schjerfbeck:
Mustataustainen omakuva (1915) ... 315
 98. Leevi Madetoja:
Joululaulu / Arkihuolesi kaikki heitä (1916) ... 317
 99. Edith Södergran:
Dikter (1916) ... 319
 100. Eliel Saarinen:
Helsingin rautatieasema (1919) ... 320
- Viitteet 324
Lähteet ja kirjallisuus 326
Kuvallähteet, 100 teosta 332
Henkilöhakemisto 333